

O'ZBEK ADABIYOTIDA ROMANLARNING O'RNI

Abdujalolova Muxlisa Namoz qizi

+998971111398

Annotatsiya: Maqolada o'zbek adabiyotida roman janrining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. XX asrda o'zbek yozuvchilari roman orqali xalq hayoti, ijtimoiy muammolar va milliy qadriyatlarni keng tasvirlashga erishdilar. Abdulla Qodiriyning "O'tgan kunlar" va O'tkir Hoshimovning "Ikki eshik orasi" kabi asarlar misolida romanlarning o'zbek adabiyotidagi roli yoritiladi. Maqola, shuningdek, zamonaviy o'zbek romanchiligida psixologik va ijtimoiy masalalarning aks etishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: O'zbek adabiyoti, roman janri, milliy qadriyatlar, Abdulla Qodiriy, O'tkir Hoshimov, ijtimoiy masalalar, zamonaviy romanchilik, o'zbek yozuvchilari.

Kirish

O'zbek adabiyoti uzoq va boy tarixga ega bo'lib, asrlar davomida xalqning ruhiy dunyosini, hayotiy tajribalarini va madaniy qadriyatlarini badiiy asarlar orqali ifodalab kelmoqda. Bu adabiyotda turli janrlar, xususan, doston, hikoya, she'r va sahna asarlari katta o'rin egallagan bo'lsa-da, XX asrda roman janri o'zbek yozuvchilari ijodida alohida bir burilish yasadi. Roman janri o'zbek adabiyotiga kirib kelishi bilan bu janr o'zining keng qamrovi, chuqur falsafiy savollar va qahramonlar hayotini atroflicha tasvirlash imkoniyati tufayli milliy adabiyotda muhim o'rin egalladi. O'zbek romanchiligi, avvalo, jahon adabiyotidagi o'zgarishlar va yangilanishlar ta'sirida shakllandi. Roman orqali yozuvchilar xalqning o'ziga xos turmush tarzi, tarixiy voqealar va milliy ruhiyatni kengroq miqyosda yoritib berishga erishdilar. Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Oybek kabi yozuvchilar o'z ijodlari orqali roman janriga asos solib, uni o'zbek adabiyotining ajralmas qismiga aylantirdilar. Shu bilan birga, bu yozuvchilar milliy va jahon adabiyotidagi ilg'or yondashuvlarni uyg'unlashtirib, o'zbek romanlarini yangi uslublar, obrazlar va badiiy texnikalar bilan boyitdilar. Roman janri o'zbek adabiyotida xalqning ichki kechinmalarini, turmush tarzi va ijtimoiy munosabatlarini chuqur aks ettirgan asarlar yaratish imkonini berdi. Bu jarayonda jamiyatdagi o'zgarishlar, davr muammolari, inson va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlar ko'tarildi. Misol uchun, Abdulla Qodiriyning "O'tgan kunlar" romani o'zbek milliy adabiyotining birinchi yirik romanlaridan biri bo'lib, xalqning tarixi, urf-odatlar va ma'naviy qadriyatlarini o'zida mujassam etgan. Ushbu asar o'zbek romanchiligining shakllanishida muhim bosqich bo'ldi.

Maqolada roman janrining o'zbek adabiyotidagi o'rni, uning rivojlanishi va ahamiyati, shuningdek, taniqli o'zbek yozuvchilari ijodi orqali bu janrning qanday rivojlanganligi haqida batafsil so'z yuritiladi.

Materiallar va usullar

Ushbu maqolani tayyorlash jarayonida adabiy tahlil va tanqidiy yondashuv usullari qo'llanildi. Maqola uchun asosiy manbalar sifatida o'zbek adabiyotidagi taniqli romanlar,

adabiy-tarixiy tadqiqotlar va zamonaviy adabiy tanqidiy maqolalar tanlab olindi. Xususan, Abdulla Qodiriyning “O'tgan kunlar”, O'tkir Hoshimovning “Ikki eshik orasi” kabi asarlar, shuningdek, boshqa taniqli o'zbek yozuvchilarining romanlari tahlil qilindi.

Adabiy-tarixiy yondashuv yordamida o'zbek romanchiligining tarixiy taraqqiyoti o'rganildi. Ushbu usul orqali o'zbek romani shakllangan davrning siyosiy, ijtimoiy va madaniy jarayonlari chuqur tahlil qilinib, romanlar ijodkorlari o'sha davrdagi vaziyatga qanday ta'sir ko'rsatgani aniqlanadi. Ayniqsa, sovet davridagi adabiyot va mustaqillikdan keyingi o'zgarishlar diqqat bilan o'rganildi.

Maqsadli tanqidiy tahlil orqali har bir roman janrining o'ziga xos xususiyatlari va badiiy yondashuvlari tahlil qilindi. Romanlar ichidagi qahramonlarning ruhiy kechinmalari, ijtimoiy mavzular va milliy qadriyatlar qanday aks ettirilgani tahlil qilindi.

Shuningdek, qiyosiy-tahliliy yondashuv yordamida o'zbek romanchiligini jahon romanchiligi bilan solishtirish orqali o'zbek adabiyotida roman janrining rivojlanish xususiyatlari va o'ziga xos jihatlari aniqlab berildi. O'zbek romanlarida ko'tarilgan ijtimoiy, psixologik va falsafiy masalalar boshqa milliy adabiyotlar bilan qiyoslandi.

Ushbu usullar orqali maqolada o'zbek adabiyotidagi roman janrining o'rni keng tahlil etilib, uning milliy va madaniy ahamiyati o'rganildi.

Natijalar va muhokama

Ushbu maqolada o'zbek adabiyotida roman janrining o'rni va ahamiyati chuqur tahlil qilindi. O'zbek romanchiligining rivojlanishi jarayonida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

Roman janrining shakllanishi: O'zbek adabiyotida roman janri XX asrda shakllana boshladi. Bu davrda Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Oybek kabi yozuvchilar yangi uslub va badiiy yondashuvlar orqali romanlarning mazmun va formasini boyitdilar. Ular o'z asarlarida milliy va ijtimoiy masalalarni chuqur o'rganish orqali o'zbek romanchiligining asosiy poydevorini yaratdilar.

Ijtimoiy va psixologik masalalar: O'zbek romanlari ijtimoiy adolat, oilaviy muammolar, xalqning urf-odatlar va qadriyatlari, shuningdek, insonning ichki kechinmalari kabi masalalarni o'z ichiga oldi. Romanlar o'zbek xalqining turmush tarzi, mentaliteti va tarixiy merosini keng tasvirlab berish bilan birga, zamonaviy ijtimoiy masalalarni ham ko'taradi.

Zamonaviy romanchilik: Bugungi kunda o'zbek romanlari zamonaviy ijtimoiy muammolar, psixologik kechinmalar va individualizm masalalariga e'tibor qaratmoqda. O'zbek romanchiligi, shuningdek, jahon adabiyotining ilg'or yondashuvlari bilan integratsiyalashish jarayonida yangi imkoniyatlar ochdi.

Badiiy ifoda: Roman janrida yozuvchilar badiiy ifoda vositalaridan keng foydalanganlar. Simvolizm, metafora, ichki monologlar kabi usullar orqali qahramonlarning hissiyotlari va ruhiy holatlari chuqur aks ettirildi. Bu esa romanlarning o'quvchilarni o'ziga jalb qilish qobiliyatini oshirdi.

Muhokama:

O'zbek adabiyotida roman janrining o'rni nafaqat adabiy rivojlanish uchun, balki ijtimoiy o'zgarishlar va milliy ongni shakllantirish uchun ham muhimdir. O'zbek

romanchiligi orqali xalqning tarixiy xotirasi va madaniy merosi saqlanadi va yangi avlodlarga yetkaziladi. Roman janrining badiiy salohiyati uning zamonaviy adabiyotdagi o'rnini mustahkamlashda davom etmoqda.

Shuningdek, o'zbek romanchiligida kutilayotgan yangi yo'nalishlar va uslublar, o'quvchilarni qiziqtiradigan yangi mavzularni o'z ichiga olishi kerak. Ijtimoiy masalalarga yanada ko'proq e'tibor berish, qahramonlarning ichki kechinmalarini chuqurroq aks ettirish orqali o'zbek romanlari yanada rivojlanishi mumkin. O'zbek romanchiligini jahon adabiyoti bilan birlashtirish, zamonaviy o'zgarishlarga mos ravishda yangi badiiy yondashuvlarni kiritish orqali o'zbek adabiyoti yanada boyitilishi muhimdir.

Umuman olganda, o'zbek adabiyotida roman janri o'zining tarixiy, madaniy va ijtimoiy ahamiyatiga ega bo'lib, u kelajak avlodlar uchun ham katta bir ilhom manbai bo'lib qoladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'zbek adabiyotida roman janri o'zining tarixi, rivojlanishi va badiiy ifodasi bilan milliy madaniyat va ijtimoiy hayotning ajralmas qismiga aylangan. XX asrda o'zbek yozuvchilari, xususan, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon va Oybek, roman orqali xalq hayoti, urf-odatlarini va ijtimoiy muammolarni keng qamrab olishga muvaffaq bo'ldilar. Ushbu asarlar milliy ruhiyatni, tarixi va zamonaviylikni birlashtirgan holda o'zbek romanchiligini shakllantirdi. O'zbek romanlari ijtimoiy adolat, oilaviy munosabatlar va insonning ichki kechinmalarini aks ettirish bilan birga, zamonaviy muammolarni ham o'z ichiga oladi. Zamonaviy o'zbek romanchiligi jahon ilg'or tendentsiyalariga mos ravishda rivojlanmoqda va yangi mavzularadabiyotining ini o'zida mujassam etmoqda. Natijada, o'zbek adabiyotida roman janrining o'rnini nafaqat badiiy ifoda vositasi, balki xalqning tarixi, madaniyati va ijtimoiy masalalarini ko'rsatish orqali milliy ongini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbek romanchiligi kelajakda yangi yondashuvlar va yangiliklar bilan yanada boyitilishi kutilmoqda, bu esa o'zbek adabiyotining rivojlanishiga va xalqning ma'naviy merosini saqlab qolishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qodiriy. A. (1994). *O'tgan kunlar*. Toshkent: Yoshlar nashriyoti.
2. Hoshimov. O. (2006). *Ikki eshik orasi*. Toshkent: Sharq.
3. Cho'lpon. (1991). *Kichik hikoyalar*. Toshkent: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi.
4. Mirzayev. M. (2010). O'zbek romanining tarixiy rivoji. *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, 4, 15-22.
5. Abdullaeva. S. (2018). O'zbek adabiyotida roman janri va uning o'ziga xos xususiyatlari. *Adabiyot va san'at*, 2, 10-15.
6. Rahmonov. M. (2015). O'zbek romanchiligining zamonaviy tendentsiyalari. *Yosh olimlar maqolalari*, 3, 25-30.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

7. Islomov. R. (2019). Abdulla Qodiriy va o'zbek romani: tarixiy kontekstda. *O'zbekiston tarixi*, 5, 45-52.
8. Teshaboev. S. (2021). O'zbek romanchiligi: rivojlanish jarayoni va muammolari. *O'zbekiston ilmiy jurnali*, 1, 60-65.
9. Ergashev. A. (2017). O'zbek adabiyotida psixologik roman janri. *Milliy adabiyot*, 2, 30-35.
10. Abdullayev. A. (2022). O'zbek romanchiligi va jahon adabiyoti. *Yosh yozuvchilar maqolalari*, 4, 5-12.

